

(- 1 ° C) and freezing (-18 ° C) for 24 hours. The viability not pour culture *Aeromonas hydrophila*. Heating to 80 ° C for 2 min. and up to 100 ° C for 30 sec.; action of a 12% sodium chloride solution for 30 days by 3% solution of acetic acid for 24 h.; effect of microwave power of 480 W for 6 min. or 760 W for 4 min. ensure inactivation of *Aeromonas hydrophila*.

Key words: monitoring, fish quality, microflora, safety, *Aeromonas*.

УДК 636.5:619:616.981.459:619:616.995.132

ДИФЕРЕНЦІЙНА ДІАГНОСТИКА ПАСТЕРЕЛЬОЗНО-АСКАРИДІОЗНОГО МІКСТ ЗАХВОРЮВАННЯ ПТИЦІ

Плис В.М., к. вет. н., с. н. с., провідний науковий співробітник лабораторії тваринництва
inst_zerna@ukr.net

Державна установа Інститут зернових культур Національної академії аграрних наук України, м. Дніпро

Анотація. В статті викладено результати по вивченню диференційної діагностики пастерельозно-аскаридіозного мікст захворювання від найбільш схожих асоціативних захворювань птиці (пастерельоз-ньюкаслська хвороба, пастерельозно-колібактеріозного, пастерельозно-сальмонельозного, сальмонельозно-колібактеріозного, пастерельозно-кокцидіозного, пастерельозно-капіляріозного, пастерельозно-дрепанідотеніозного, пастерельозно-тетрамерозного, аскаридіозно-колібактеріозного пастерельозно-простогоніозного та аскаридіозно-гетеракозного мікст захворювань) за анамнестичними і епізоотологічними даними, симптомокомплексом, патолого-анатомічними змінами, серологічними, вірусологічними, бактеріологічними, паразитологічними дослідженнями та особливостями застосування їх в практиці лікарів ветеринарної медицини. Спільними клінічними ознаками для всіх вищевказаних мікст захворювань птиці були: виснаження, нахохленість, відсутність апетиту, пронос, крила опущені, пір'я скуйовджене, кон'юнктивіт, припухання суглобів, утруднене дихання. Характерними патолого-анатомічними змінами для всіх вищевказаних мікст захворювань птиці були: множинні крапчасті крововиливи, геморагічні явища в шкірі і підшкірній клітковині, внутрішній поверхні м'язів грудної кістки. Крововиливи різної форми відмічали на серозних покриттях брижі, очеревини, оболонки шлунка і кишечника. Слизова оболонка кишечника набрякла, гіперемійована, пронизана крапчастими і плямистими крововиливами, на її поверхні і в просвіті кишечника — скупчення слизу та статевозрілих аскаридів.

Ключові слова: птиця, мікст захворювання, пастерельозно-аскаридіозне мікст захворювання птиці, диференційний діагноз, віруси, бактерії, гельмінти.

Актуальність проблеми. Птахівництво, як одна із перспективних галузей народного господарства, розвивається на Україні досить стрімко і активно. Інтенсифікація у птахівництві призвела до зміни кормової бази, зосередження значного поголів'я птиці на обмеженій території, що становить загрозу для виникнення мікст захворювань [3, 6, 7, 8, 9].

У зв'язку з цим зростає загроза виникнення мікст захворювань птиці, серед яких одним із небезпечних є пастерельозно-аскаридіозне мікст захворювання. Це захворювання призводить до зниження продуктивності птиці, недоотримання птахомолодняку, збільшення затрат корму на одиницю продукції, затрат на проведення організаційно-господарських робіт, лікування, профілактику та заходи боротьби [4, 10, 11, 12, 13].

Виниклі асоціативні захворювання призводять до різкої зміни патогенезу, клінічних ознак, патолого-анатомічних і пато-гістологічних змін, що утруднило діагностику і диференційну діагностику.

Для диференційної діагностики мікст захворювань необхідно враховувати клінічні ознаки, патолого-анатомічні зміни і результати лабораторних (серологічних, вірусологічних, бактеріологічних, паразитологічних) досліджень [1, 2, 5, 10].

Успіх боротьби з епізоотіями і ензоотичними спалахами бактеріально-гельмінтозних мікст захворювань у сучасному птахівництві залежить від своєчасної діагностики мікст захворювань птиці з використанням комплексу спеціальних експрес-методів досліджень з диференціацією основної і

супутніх захворювань та наступних заходів, конкретна спрямованість яких зумовлена прогнозуванням [5].

Завдання дослідження – провести диференційну діагностику пастерельозно-аскаридіозного мікст захворювання птиці від пастерельоз-ньюкаслська хвороба, пастерельозно-колібактеріозного, пастерельозно-сальмонельозного, сальмонельозно-колібактеріозного, пастерельозно-кокцидіозного, пастерельозно-капіляріозного, пастерельозно-дрепанідотеніозного, пастерельозно-тетрамерозного, аскаридіозно-колібактеріозного пастерельозно-простогоніозного та аскаридіозно-гетеракозного.

Матеріали і методи дослідження. Робота виконана на базі Державної установи Інститут сільського господарства степової зони Національної академії аграрних наук України у лабораторії ветеринарної медицини (вірусна і бактеріальна патологія). Патологічний матеріал надійшов на дослідження із приватного сектору та восьми птахогосподарств семи областей України у 2014-2015 рр. Діагностували захворювання, враховуючи анамнестичні і епізоотологічні дані, клінічні ознаки, патолого-анатомічні зміни і результати серологічних, вірусологічних, бактеріологічних, біологічних та гельмінтологічних досліджень.

Серологічні дослідження сироватки крові птиці проводили шляхом постановки РЗГА, РНГА, ІФА за загальноприйнятими методиками.

Вірусологічні, бактеріологічні, біологічні і гельмінтологічні дослідження патологічного матеріалу проводили за загальноприйнятими методиками.

Результати дослідження. За диференціації пастерельозно-аскаридіозного мікст захворювання птиці від інших схожих захворювань необхідно враховувати розповсюдження, сприятливість птиці, патогномонічні клінічні ознаки, характерні патолого-анатомічні зміни і результати лабораторних досліджень: серологічних, вірусологічних, бактеріологічних, біологічних, гельмінтологічних.

При пастерельозно-аскаридіозній асоціації спостерігали такий симптомокомплекс: пригнічення, анорексія, витікання із дзьоба слизу, підвищена спрага, відставання в рості, синюшність сережок, побіління гребеня, анемія, посіпування хвоста, закидання голови на спину, параліч голови, крила опущені, профузний пронос (послід білого кольору з домішками фібрину), утруднене дихання, сопорозний стан, кон'юнктивіт, припухання суглобів. Під час патолого-анатомічного розтину трупів загиблої птиці, з причини пастерельозно-аскаридіозної асоціації, виявляли типову картину пастерельозного сепсису: множинні крапчасті крововиливи, геморагічні явища в шкірі і підшкірній клітковині та на внутрішній поверхні м'язів грудної кістки. Крововиливи різної форми відмічали на серозних покриттях брижі, очеревини, оболонки шлунка і кишечника. Слизова оболонка набрякла, гіперемійована, пронизана крапчастими і плямистими крововиливами, на її поверхні і в просвіті кишечника — скупчення слизу. Такі ураження певною мірою пов'язані зі значним травмуванням стінок кишечника мігруючими личинками аскарид, які близько 18 — 20 діб розвиваються у їх товщі. Під час розтину тушок птиці після виходу личинок зі стінок кишечника, запальний процес був слабшим, а в просвіті кишок знаходили молодих аскарид.

За асоціації пастерельоз - ньюкаслська хвороба, у птиці спостерігали такі клінічні ознаки: пір'я скуповжене, хитка хода, пригнічення, в'ялість, анорексія, відмова від води, відставання в рості, синюшність гребеня та сережок у курей, посіпування голови і хвоста, закидання голови на спину, параліч крил, скривлення шиї і загибель. При патолого-анатомічному розтині птиці за пастерельоз-ньюкаслська хвороба асоціації, відмічали кровонаповнення паренхіматозних органів, поодинокі крововиливи в епікарді, випотівання серозного ексудату в серцеву сорочку, явища геморагічного діатезу у вигляді плямистих і крапкових крововиливів в епікарді і перикарді, серцевій сорочці, брижі, кишечнику, особливо в дванадцятипалій кишці, а також в паренхімі печінки, селезінки та нирок, набряклість підшкірної клітковини і скелетних м'язів, наявність крововиливів у вигляді петехій і екхімозів на границі між м'язовим і залозистим шлунком, в місці біфуркації на два сліпих відростка, клоаці. В кишечнику виявляли активну гіперемію слизової оболонки, фібринозно-некротичні нашарування з ерозіями і виразками. В підшлунковій залозі спостерігали крапкові крововиливи. В печінці виражені дистрофічні зміни. Артрити, припухання суглобів. Збудником ньюкаслської хвороби є вірус, який відноситься до *Paramyxoviridae* і *Rhabdoviridae*. Але за диференційної діагностики необхідно звертати увагу на результати лабораторних досліджень (бактеріологічних, біологічних, серологічних і вірусологічних). Збудником пастерельозу (холери) птиці є пастерела виду *Pasteurella multocida* – яка являє собою нерухому, коротку, грамнегативну, овоїдну паличку (в мазках фарбується біполярно). В тканинах і крові тварин та птиці мікроорганізм по морфології однорідний, в культурах – поліморфний, поряд з овоїдами зустрічаються і кокоподібні форми. Електронно-мікроскопічні дослідження підтверджують наявність у пастерел оболонки і капсули, від яких залежить вірулентність мікроорганізму. Пастерели – аероби або факультативні анаероби. За

пастерельозно-аскаридіозної асоціації птиці за бактеріологічних досліджень виділяли збудника пастерельозу виду *Pasteurella multocida* і за гельмінто-копрологічних досліджень збудника аскаридіозу виду *Ascaridia galli*.

Симптомокомплекс за пастерельозно-колібактеріозної асоціації характеризувався: пір'я скуйовджене, хитка хода, пригнічення, крила опущені, анорексія, спрага, відставання в рості, синюшність гребеня та сережок, посіпування голови і хвоста, закидання голови на спину, параліч крил, проноси (послід від біло-молочного до коричневого кольору), важке дихання, чхання, хрипи, скривлення шиї і загибель. За пастерельозно-колібактеріозної асоціації відмічали наступні патолого-анатомічні зміни: легені гіперемійовані, паренхіматозні органи кровонаповнені, збільшені, виявляли геморагічний діатез, гідроперикардит, катарально-геморагічне запалення кишечника, дуоденіт, печінка жовто-зеленого кольору, застійно гіперемійована і в паренхімі множинні крововиливи та вогнища некрозу сірого кольору, нирки збільшені, світло-коричневого кольору, дряблї консистенції, гіперемійовані. Суглоби набрякли. Фібрин відкладається на поверхні серця, печінки, повітряноснах міхурах у вигляді суцільної легко відділеної несправжньої капсули сіруватого кольору. Стінка повітряноснах міхурів потовщена, некротизована, васкуляризована, в їх порожнині відмічено скопичення серозно-фібринозного ексудату сіро-жовтого кольору. Досить інтенсивно виражений катаральний ентерит, слизова оболонка тонкого відділу кишечника набрякла, гіперемійована, пронизана крапковими крововиливами. Заключний діагноз встановлювали за проведення лабораторних досліджень, а саме бактеріологічних, біологічних, серологічних, гельмінтокопрологічних. За пастерельозно-колібактеріозної асоціації при проведенні бактеріологічних досліджень із патологічного матеріалу виділяли збудника пастерельозу (холери) птиці виду *Pasteurella multocida* і збудник колибактеріозу виду *Escherichia coli*, яка в полі зору мікроскопа являє собою грамнегативну, поліморфну паличку, факультативний аероб, добре фарбується всіма аніліновими фарбниками, капсул і спор не утворює.

За пастерельозно-сальмонельозної асоціації у птиці спостерігали такі клінічні ознаки: пір'я скуйовджене, пригнічення, в'ялість, спрага, відставання в рості, синюшність гребеня та сережок, посіпування хвоста, закидання голови на спину, параліч крил та голови, проноси (послід коричневого кольору), важке дихання, нежить, хрипи, скривлення шиї, сопорозний стан, слъозотеча, серозно-слъозовий кон'юнктивіт, припухання суглобів і загибель. При патолого-анатомічному розтині трупів відмічали наступні зміни: слизова оболонка дихальних шляхів катарально запалена, з геморагіями, в легенях застійна гіперемія і набряк, стінки повітряноснах міхурів потовщені, матові, вкриті нитками фібрину. Паренхіматозні органи кровонаповнені, крововиливи на серозних і слизових оболонках органів грудної і черевної порожнини. Серце частково вкрите чисельними крововиливами округлої форми, скопичення серозного трансудату в серцевій сорочці. Спостерігається катарально-геморагічний ентерит, дуоденіт. В просвіті тонкого відділу кишечника скопичення слизу. Слизова оболонка набрякла, гіперемійована, усяна крапчастими крововиливами. Слизова оболонка товстого відділу кишечника вкрита струповидними нашаруваннями, крапчастими крововиливами та ерозіями. Відмічається переродження печінки, вона щільної консистенції з чисельними некротичними вогнищами, округлої форми, темно-коричневого кольору з зеленуватим відтінком. Жовчний міхур розтягнутий і заповнений жовчу темно-оливкового кольору з домішками фібрину і слизу. Селезінка збільшена, набрякла, на розрізі пульпа кровонаповнена. Відмічалися також ціаноз гребеня, фібринозне запалення сережок і підочних синусів, напухання суглобів. При проведенні лабораторних досліджень із патологічного матеріалу за пастерельозно-сальмонельозної асоціації виділяли збудник пастерельозу виду *Pasteurella multocida* і збудник сальмонельозу роду *Salmonella* – це короткі, грамнегативні палички, з закругленими кінцями, окрім *Salmonella pullorum* та *Salmonella gallinarum*, спор і капсул не утворюють, аероби, мають джгутики, за допомогою яких рухаються, фарбуються всіма аніліновими барвниками, в полі зору мікроскопа розміщені поодинокі та попарно.

За сальмонельозно-колібактеріозної асоціації птиці відмічали такий симптомокомплекс: апетит відсутній, спрага, пригнічення, сонливість, крила опущені, температура тіла підвищена, дихання прискорене, діарея, послід зеленуватого кольору, потім стає водянистим і пінистим, спостерігаються нервово-паралітичні явища, пір'я скуйовджене, у водоплавної птиці - слъозотеча, гнійний кон'юнктивіт, панoftальміт, чхання, хрипи, кашель, порушення координації рухів, розлади травлення, закидання голови на спину і загибель. За патолого-анатомічного розтину у птахомолодняку 19-денного віку відмічаються такі зміни: відкладання плівок фібрину на перикарді, епікарді, капсулі печінки, кишечника, повітряноснах міхурах, дуоденіт, атрофія фабрицієвої сумки, геморагічний клоацит. У курчат в перші дні життя сліпі відростки кишечника заповнені фібринозною масою, у бройлерів – ураження суглобів, гнійний артрит. У дорослої птиці – посиніння гребеня, сережок, артрити, перикардит, оваріит, фібринозний сальпінгіт, жовтковий перитоніт, атрофія яєчника і яйцепроводу, катаральна пневмонія, аеросакуліт, жовткові фолікули неправильної форми,

перероджені, заповнені некротичною масою зеленого кольору, в грудній порожнині відмічається накопичення серозного ексудату. У загиблих зародків вміст жовточного мішка зеленуватого кольору, жовчний міхур збільшений і заповнений тягучою жовчу, спостерігається ампулоподібне розширення прямої кишки сечокислими солями та газами. За лабораторних досліджень із патологічного матеріалу виділені збудники колібактеріозу виду *Escherichia coli* і сальмонели видів *Salmonella pullorum* та *Salmonella gallinarum*. За пастерельозно-аскаридйозного мікст захворювання птиця хворіє у віці від 2-3 до 10 діб, при бактеріологічному дослідженні із патологічного матеріалу виділяли збудника пастерельозу (холери) виду *Pasteurella multocida* і за гельмінтокопрологічних досліджень посліду виділяли збудника аскаридйозу виду *Ascaridia galli*.

Пастерельозно-кокцидіозна асоціація характеризувалася наявністю у птиці таких клінічних ознак: риніту, кон'юнктивіту, відсутністю апетиту, підвищеною спрагою, відставанням в рості, нервовими явищами, діареєю, утрудненим диханням, скупченням, гребнів і сережки від синюшного до білого кольору, відсутність реакції на зовнішні подразники. При проведенні патолого-анатомічного розтину трупів загиблої птиці за пастерельозно-кокцидіозного захворювання у птиці виявляли геморагічний діатез: плямисті і крапчасті крововиливи в епікарді і перикарді, серцевому м'язі, брижі, під серозною оболонкою грудочеревної порожнини, кишечнику, зокрема дванадцятипалої кишки, а також в паренхімі печінки, селезінки і нирок. Особливо — характерні для пастерельозу крововиливи в епікарді (серце ніби забризкане кров'ю). У дванадцятипалій кишці відмічали потовщення стінки, катарально-геморагічне запалення слизової оболонки, ерозії, у просвіті кишки кров та фібринозний ексудат. Відмічали дегідратацію трупів птиці і анемію. При проведенні бактеріологічних досліджень із патологічного матеріалу виділяли збудника пастерельозу виду *Pasteurella multocida* і за гельмінто-копрологічних досліджень посліду збудника еймеріозу (кокцидіозу) виду *Eimeria tenella*.

За пастерельозно-капілярйозної асоціації відмічали такі ознаки: риніт, пір'я скуйовдене, матове, птиця пригнічена, анорексія, підвищена спрага, відставання в рості, синюшність гребеня та сережок, посіпування хвоста, закидання голови на спину, параліч крил та голови, профузний пронос, утруднене дихання, хрипи, сопорозний стан, кон'юнктивіт, припухання суглобів, виснаження. При патолого-анатомічному розтині відмічали такі зміни: трупи птиці виснажені, у тонких кишках знаходили гельмінти і багато слизу, катаральний ентерит, картину сепсису: крапчасті крововиливи на серозних і слизових оболонках, підшкірній клітковині, очеревинному жирі, серцевій сорочці, серозний перикардит, катарально-геморагічний дуоденіт, у індичок — крупозно-фібриозна пневмонія (легенева тканина щільна, темно-коричневого кольору, на поверхні органів фібринозні нашарування), за хронічної форми — серозно-геморагічне запалення сережок, тканин інфраорбітальних синусів і міжщелепового простору, а також суглобів кінцівок. При бактеріологічних дослідженнях із патологічного матеріалу виділяли збудника пастерельозу (холери) виду *Pasteurella multocida* і за гельмінто-копрологічних досліджень посліду методом Фюллеборна збудника капілярйозу виду *Gappilaria obsignata*. В полі зору мікроскопа видно яйця — дрібні, бочкоподібні з кришечками на полюсах, вкриті гладенькою оболонкою жовтуватого кольору, незрілі.

Дія пастерельозно-дрепанідотенійозної асоціації характерними були ураження серця, печінки, жовчного міхура та кишкового каналу водоплавної птиці (особливо молодняку). Слизова оболонка тонкого відділу кишечника гусенят і каченят гіперемійована, в його просвіті — згустки крові зі статевозрілими гельмінтами. За гострого перебігу такого мікст захворювання виявляли геморагічний діатез, особливо, звертали увагу на наявність крововиливів у епікарді (серце ніби забризкане кров'ю). У дванадцятипалій кишці — катарально-геморагічне запалення, її стінка потовщена, набрякла, пронизана крапковими і смугастими крововиливами, як результат механічного травмування озброєними сколексами цестод. Вміст кишки рідкої консистенції, шоколадного кольору. Печінка — жовто-зеленого кольору, в паренхімі — чисельні крововиливи і множинні вогнища некрозу. При бактеріологічних дослідженнях патологічного матеріалу (серця, печінки, селезінки) виділений збудник пастерельозу (холери) птиці виду *Pasteurella multocida* і гельмінтоскопічних досліджень посліду методом Фюллеборна виділений збудник дрепанідотенійозу гусей і качок виду *Drepanidotaenia lansceolata* — велика цестода світло-жовтого кольору. Яйця овальної форми, безколірні, вкриті чотирма оболонками, у середині яйця міститься зародок, онкосфера овальної форми з трьома парами ембріональних гачків.

Пастерельозно-тетрамерозна асоціація спричинювала у качок ураження шлунково-кишкового каналу, серця та печінки. Найчастіше відмічали геморагічний діатез, крововиливи в епікарді, скупчення серозного ексудату в серцевій сорочці, катарально-геморагічне запалення тонкого і товстого відділів кишечника, перигепатит. При бактеріологічних дослідженнях із патологічного матеріалу виділяли збудник пастерельозу (холери) виду *Pasteurella multocida*, яка являє собою нерухому, коротку, грамнегативну, овоїдну паличку (в мазках фарбується біполярно) і

гельмінто-копрологічними дослідженнями посліду виділили збудника тетрамерозу качок і гусей виду *Tetrameres fissispina*. Яйця овальної форми, вкриті товстою оболонкою сірого кольору, з личинкою, мають на полюсах невеликі кришечки.

Аскаридіозно-колібактеріозне мікст захворювання птиці характеризується ураженням кишечника, діареєю, пригніченням, спрагою, відмовою від прийому корму, анемією, атрофією паренхіматозних органів і скелетних м'язів, перитонітом, сальпінгітом, зниженням продуктивності та імунологічної реактивності. За патолого-анатомічного розтину трупів молодняку 11-20-денного віку спостерігаються відкладання плівок фібрину на серці, печінці, кишечнику, повітряних мішках, які злегкістю знімаються з поверхні органа, ентерит, дуоденіт. У дорослих особин спостерігали ціаноз гребеня і сережок у курей, артрити, перикардит, ентерит, оваріїт, фібринозний сальпінгіт, жовтковий перитоніт, пневмонію, аеросакуліт, в просвіті кишечника наявність статевозрілих аскарид. При проведенні гельмінто-копрологічних досліджень в посліді методом Фюллеборна виявляли яйця аскарисів і за розтину - статевозрілих аскарид. *Ascaridia galli* – це найбільша нематода, жовто-білого кольору, має потоншення з обох кінців, кутикула поперечно покреслена. При бактеріологічних дослідженнях патологічного матеріалу виділяли збудника колібактеріозу виду *Escherichia coli*, яка в полі зору мікроскопа являє собою грамнегативну, поліморфну паличку, факультативний аероб, добре фарбується всіма аніліновими фарбниками, капсул і спор не утворює.

За пастерельозно-простогоніозної асоціації у трупах загиблої птиці виявляли геморагічний діатез, катарально-геморагічне запалення тонкого відділу кишечника. Печінка жовто-зеленого кольору, кровонаповнена, а паренхіма — пронизана множинними вогнищами некрозу сірого кольору. Селезінка збільшена, з міліарними вогнищами некрозу в пульпі і крапчастими крововиливами. У порожнині серцевої сорочки — скупчення серозного ексудату. Черевина здута, відмічали флюктуацію. Слизова оболонка яйцепроводу, з причини паразитування простогоніусів, потовщена, набрякла, гіперемійована, у його просвіті — рідина сметаноподібної консистенції з домішками білково-жовткових мас. При бактеріологічних дослідженнях із патологічного матеріалу виділяли збудника пастерельозу (холери) птиці виду *Pasteurella multocida* і гельмінто-копрологічних дослідженнях збудника простогоніозу птиці виду *Prosthogonimus ovatus*, тіло якого має плоску, овальну або грушоподібну форму, рожево-червоного кольору. Яйця дрібні, асиметричні з тонкою оболонкою світло-жовтого кольору, мають на одному кінці кришечку, а на іншому – гачок. В яйці мірацидій не сформований.

Аскаридіозно-гетеракозне захворювання характеризується запаленням тонкого кишечника і сліпих відростків. Клінічно хвороба проявляється пригніченням птиці, втратою апетиту і проносом. За патолого-анатомічного розтину в апікальній частині де локалізуються гельмінти ущільнена, стінка потовщена. Слизова оболонка гіперемійована, набрякла, вкрита крапчастими крововиливами. Лімфоїдно-залозистого типу вузлики збільшені, при їх надавлюванні виділяється темно-коричневого кольору пробка і тягуча маса з гельмінтами. Печінка з 7-12 дня кровонаповнена, спостерігається дистрофія печінкових клітин. За гельмінтологічних досліджень виділяють із посліду збудник аскаридіозу виду *Ascaridia galli* і збудник гетеракозу виду *Heterakis gallinarum*. За бактеріологічних досліджень збудник пастерельозу був відсутнім.

Висновки

1. За мікст захворювань птиці симптомокомплекс і патолого-анатомічні зміни є стертими та нехарактерними, тому постановку заключного діагнозу та диференційну діагностику проводять враховуючи лабораторні дослідження: серологічні, вірусологічні, бактеріологічні, біологічні, гельмінтологічні.
2. Спільними клінічними ознаками для всіх вищевказаних мікст захворювань птиці були: виснаження, нахохленість, відсутність апетиту, пронос, крила опущені, пір'я скуйовдене, кон'юнктивіт, припухання суглобів, утруднене дихання.
3. Спільними патолого-анатомічними змінами для пастерельозно-аскаридіозного мікст захворювання і інших вищевказаних асоціативних захворювань птиці є: множинні крапчасті крововиливи, геморагічні явища в шкірі і підшкірній клітковині, внутрішній поверхні м'язів грудної кістки. Крововиливи різної форми відмічали на серозних покритвах брижі, черевини, оболонки шлунка і кишечника. Слизова оболонка кишечника набрякла, гіперемійована, пронизана крапчастими і плямистими крововиливами, на її поверхні і в просвіті кишечника — скупчення слизу та статевозрілих аскаридів.
4. Для пастерельозно-аскаридіозного мікст захворювання птиці вирізнятим комплексом клінічних ознак і патологічних змін є: виткання із дзьоба слизу, ціаноз сережок, побіління гребеня, профузний пронос (послід білого кольору з домішками фібрину і прошарками крові), утруднене дихання, сопорозний стан, припухання суглобів, типова картина пастерельозного сепсису: множинні крапчасті крововиливи, геморагічні явища в шкірі і підшкірній клітковині та на

внутрішній поверхні м'язів грудної кістки. Крововиливи різної форми відмічали на серозних покриттях брижі, очеревини, оболонки шлунка і кишечника. Слизова оболонка набрякла, гіперемійована, пронизана крапчастими і плямистими крововиливами, на її поверхні і в просвіті кишечника — скупчення слизу. Такі ураження певною мірою пов'язані зі значним травмуванням стінок кишечника мігруючими личинками аскаридій, які близько 18 — 20 діб розвиваються у їх товщі. Під час розтину трупів птиці після виходу личинок зі стінок кишечника, запальний процес був слабшим, а в просвіті кишок знаходили молодих аскаридій.

Література

1. Патологоанатомическая диагностика болезней птиц / А.В. Акулов [и др.]; под. общ. ред. В.П. Шишкова. — М.: Колос, 1978. — С. 115 — 126.
2. Хвороби птиці: навчальний посібник / А.В. Березовський [та ін.]. К.: ДІА, 2012. — С. 7 — 131.
3. Буткин Е.И. Пастереллез (холера) птиц / Е.И. Буткин. — М.: Колос, 1972. С. 61 — 103.
4. Паразитология та інвазійні хвороби тварин : підручник / В.Ф. Галат [та ін.]; під заг. ред. В.Ф. Галат — Полтава: Укрпромторгсервіс, 2012. — С. 282 — 284.
5. Довідник з хвороб птиці / В.В. Герман [та ін.]; під ред. В.В. Германа — Х.: Фоліо, 2002. — С. 11 — 70.
6. Корнієнко Л.Є. Інфекційні хвороби птиці / Л.Є. Корнієнко, Л.І. Наливайко, В.В. Недосєков [і ін.]; під заг. ред. Л.Є. Корнієнка. — Херсон.: Гринь Д.С., 2012. — С. 46 — 472.
7. Болезни домашних и сельскохозяйственных птиц / Б.У. Кэлнек [и др.]; под. общ. ред. Б.У. Кэлнека [и др.]. — М.: Аквариум, 2003. — С. 169 — 188.
8. Коровин Р.Н. Справочник ветеринарного врача птицеводческого предприятия / Р.Н. Коровин. — Санкт-Петербург, Том № 1. — 1995. — 3 с.
9. Методичні рекомендації з діагностики, профілактики та заходів боротьби з пастерельозом (холерою) птиці / Б.Т. Стегній [та ін.]. — Дніпропетровськ, — 2009. — С. 4 — 39.
10. Плис В.М. Мікст пастерельозно-аскаридіозне захворювання птиці / В.М. Плис. — Дніпро.: «Журфонд», 2017. — С. 9 — 73.
11. Плис В.М. Епізоотологічний моніторинг та патологоанатомічні зміни за пастерельозу (холери) птиці в асоціації з деякими інвазіями / В.М. Плис, Л.І. Шендрик // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. 2014. — Частина 1, Том 16, № 2 (59). С. 262-270.
12. Плис В.М. Епізоотологічний моніторинг, клінічні ознаки та патологоанатомічні зміни за пастерельозу (холери) птиці в асоціаціях з деякими інфекційними та інвазійними захворюваннями / В.М. Плис, Т.І. Фотіна // Вісник Сумського національного аграрного університету. — 2014. - № 6 (35). — С. 114-122.
13. Шендрик Л.І. Паразитарні хвороби тварин: діагностика, профілактика, лікування: навчальний посібник / Л.І. Шендрик, Х.М. Шендрик — Д.: Свідлер А.Л., 2011. — С. 84 — 86.

ДИФФЕРЕНЦИАЛЬНАЯ ДИАГНОСТИКА ПАСТЕРЕЛЛЕЗНО-АСКАРИДИОЗНОГО МИКСТ ЗАБОЛЕВАНИЯ ПТИЦЫ

Плыс В.Н., канд. вет. наук, старший н. с., ведущий научный сотрудник лаборатории животноводства
inst_zerna@mail.ru

Государственное учреждение Институт зерновых культур Национальной академии аграрных наук
Украины

Аннотация. В статье изложены результаты по изучению дифференциальной диагностики пастереллезно-аскаридиозного микст заболевания от наиболее похожих ассоциированных заболеваний птицы (пастереллез-ньюкаслская болезнь, пастереллезно-колибактериозного, пастереллезно-сальмонеллезного, сальмонеллезно-колибактериозного, пастереллезно-кокцидиозного, пастереллезно-капилляриозного, пастереллезно-дрепанидотениозного, пастереллезно-тетрамерозного, аскаридиозно-колибактериозного, пастереллезно-простогонимозного и аскаридиозно-гетеракозного микст заболеваний) учитывая анамнестические и эпизоотологические данные, клинические симптомы, патологоанатомические изменения, серологические, вирусологические, бактериологические, биологические, паразитологические исследования и особенности использования их в практике врачей ветеринарной медицины. Одинаковые клинические признаки для всех вышеуказанных микст заболеваний птицы были: истощение, нахохленность, отсутствие аппетита, понос, крылья опущены, перья взъерошенные, конъюнктивит, опухание суставов, тяжелое дыхание. Характерными патологоанатомическими изменениями для всех вышеуказанных микст заболеваний птицы были: множественные точечные кровоизлияния, геморрагические явления в коже и подкожной клетчатке, внутренней поверхности мышц грудной кости. Кровоизлияния разной формы отмечали на серозных покрытиях брыжейки,

брюшины, оболочке желудка и кишечника. Слизистая оболочка кишечника набухшая, гиперемированная, пронизана точечными и пятнистыми кровоизлияниями, на ее поверхности и в просвете кишечника – скопление слизи и половозрелых аскаридий.

Ключевые слова: птица, микст заболевания, пастереллезно-аскаридозное микст заболевание птицы, дифференциальная диагностика, вирусы, бактерии, гельминты.

DIFFERENTIAL DIAGNOSIS OF THE MIXED PASTEURELLOSIS AND ASCARIDOSIS DISEASES OF POULTRY

Plys V.M., candidate vet. sciences, the senior researchera, leading researcher at the laboratory animal
inst_zerna@mail.ru

State Institute of crops National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine

Summary. The article presents the results of studies of the differential diagnosis of the mixed pasteurellosis and ascaridosis disease in poultry from the most similar associated fowl (pasteurellosis-disease Newcastle, pasteurellosis-colibacillosis, pasteurellosis-salmonellosis, salmonellosis-colibacillosis, pasteurellosis-coccidiosis, pasteurellosis-capillariasis, pasteurellosis-drepanidinae, pasteurellosis-tetramers, ascaridosis -colibacillosis, pasteurellosis-prosthogonimus and ascaridosis - heterakidosis mixed diseases) given the anamnesis and epizootological data, clinical symptoms, pathological changes, serological, virological, bacteriological, biological, parasitological researches and features of their use in the practice of veterinary medicine. Identical clinical signs for all of the above mixed diseases of poultry were: exhaustion, lack of appetite, diarrhea, left out wings, feathers ruffled, conjunctivitis, swelling of the joints, difficult breathing. Characteristic pathological changes for all of the above mixed diseases of poultry are: multiple petechial hemorrhages, hemorrhagic phenomena in the skin and subcutaneous tissue, the inner surface of chest bone. Hemorrhage different shapes observed in the serous surfaces of the mesentery, peritoneum, membrane of the stomach and intestine. Mucous shell swollen intestines, hyperemic, riddled with punctate and spotted bleeding on the surface and in the lumen of the intestine - the accumulation of mucus and mature ascarids.

Key words: poultry, mixed of disease, pasteurellosis, of the mixed pasteurellosis and ascaridosis disease, differential diagnosis, viruses, bacteria, helminthes.

УДК 636.09:616.992

ЕПІЗООТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕРМАТОФІТОЗІВ ДРІБНИХ ДОМАШНІХ ТВАРИН У МІСТІ ХАРКОВІ

Пономаренко Г.В., к. вет. н., доцент

Харківська державна зооветеринарна академія, м. Харків, grkh1966@gmail.com

Анотація. У статті наведено результати вивчення епізоотологічних особливостей дерматофітозів дрібних домашніх тварин у місті Харкові. Встановлено, що рівень захворюваності собак на дерматофітози складає 18,65 %, а кішок – 51,39 %. До дерматофітозів найбільш сприйнятливі безпородні тварини у віці до 4 років.

Ключові слова: епізоотологічні особливості, дерматофітози, рівень захворюваності, породна сприйнятливість, вікова залежність, собаки, кішки.

Актуальність проблеми. Дерматофітози є інфекційними захворюваннями шкіри та її похідних, зумовленими дерматоміцетами – керотофільними пліснявими грибами, що паразитують на ороговілих субстратах, а саме епідермісі, волоссі та нігтях.

Дерматофітози тварин і людини мають широке поширення у зв'язку з наявністю значної кількості сприяючих факторів, серед яких основними є: існування широкого кола переносників збудників даних хвороб, незбалансована та неповноцінна годівля, недотримання або порушення ветеринарно-санітарних умов утримання тварин, патології шкіри різної етіології тощо [1, 2, 3].

Незважаючи на численні повідомлення щодо існування певних епізоотологічних особливостей дерматофітозів дрібних домашніх тварин, необхідність проведення досліджень з вивчення поширення, породної та вікової сприйнятливості, статеві залежності залишається актуальною [4, 5, 6].